

I et efterskrift udfolder Mørch sit syn på historievidenskabens teori, måske lidt vel ugenerøst over for sine ældre og ofte afdøde kolleger. Men konklusionen, at det er spørgsmålene der tæller, og at historien skal handle om væsentlige problemer, kan man kun applaudere. Det samlede resultat er blevet et underholdende essay i den lettere og mere uforpligtende ende. Men det kunne være blevet bedre, hvis Mørch virkelig havde taget sine egne forskrifter for metieren alvorligt, udfordret sig selv og vovet at se »verden som den er«.

Peter Fibiger Bang

CARLO ZACCAGNINI (ed.): *Mercanti e Politica Nel Mondo Antico*, »L'Erma« di Bretschneider, Rom 2003.

I *Mercanti e Politica Nel Mondo Antico* har den italienske oldtidshistoriker Carlo Zaccagnini samlet foredragene fra en konference i Rom i 2000. Temaet var, som titlen antyder, forholdet mellem handelen og den politiske magt i oldtiden. Som det fremgår af Umberto Robertos afsluttende historiografiske undersøgelse, har lige netop dét været et centralt problem siden Huet og Montesquieu udviklede konkurrerende opfattelser af den antikke oldtid i slutningen af 1600-årene og første halvdel af 1700-tallet. Den første så det økonomiske liv gennem merkantilistiske briller, mens den anden tværtimod understregede fraværet af en egentlig handelspolitik. I slutningen af det 19. århundrede udviklede de to konkurrerende betragtningsmåder sig til den såkaldte strid mellem modernister og primitivister. På baggrund af indflydelsesrige bidrag fra prominente teoretikere og forskere som Max Weber, Karl Polanyi og M.I. Finley er det i dag det sidste synspunkt, der er blevet dagsordensættende. Det er de færreste, som ubekymret ser oldtidens økonomier i lyset af den tidligt moderne kapitalisme.

Men samtidig er det klart, at handel og markeder havde en noget væsentligere betydning i oldtiden, end fx Polanyi var villig til at medgive. Det har udviklingen inden for studiet af den mellemøstlige oldtid vist med stor tydelighed gennem de senere år. I nogle sammenhænge spillede handelsinteresser faktisk en rolle for de tidlige statsdannelse. Der er derfor behov for at udvikle en ny begrebsramme for at forstå samspillet mellem politik, stater og handel i den agrare oldtidsverden. Den sker ikke i *Mercanti e Politica*. Det er ikke rigtig lykkedes Zaccagnini at få de forskellige bidragsydere til at spille sammen, hvilket han i øvrigt heller ikke foregiver. Tværtimod har redaktøren afstået fra at skrive en længere introduktion, der kunne syntetisere og binde de forskellige artikler sammen. I stedet får læseren en serie artikler fordelt på tre hovedgrupper. Først fem behandlinger af den mellemøstlige oldtid (Renger, Archi, Biga, Veenhof, Liverani), dernæst tre om græsk handel (Bresson, Reger, Musti) og så fire om handel i romersk tid (Andreau, Harris, Nonnis, Lo Cascio), før det afsluttende essay om historiografi. Artiklerne er ofte skrevet af højt ansete forskere på deres felter og giver et godt indtryk af den øjeblikkelige internationale forskningsdebat. Emnerne spænder vidt, lige fra store hushold og deres tilknyttede købmænd i Mesopotamien, til helligdage og ferier, købmandsformuer, hellenistisk slavehandel og romersk imperialisme. Nogle af artiklerne rummer endog interessante nytolkninger, som fx Lo Cascios betragtninger over, at den romerske statsmagt i mange henseender var en privat aktør på markedet. *Mercanti e Politica* er altså et udmærket sted at skaffe sig et indtryk af, hvad der rører sig inden for forskellige grene af den økonomisk orienterede oldtidforskning lige nu.

Men spørgsmålet er, om det er nok til en bog, særlig i den ekstreme prisklasse, som »L'Erma« di Bretschneider udsender sine bøger i. Som landet ligger, er det en løs samling af hver for sig glimrende artikler, men med relativt lidt fælles gods. Det ser man fx af det forhold, at de enkelte hovedområder stort set bygger på hver deres separate bibliografi. Skulle et projekt som Zaccagninis rigtigt have båret frugt, er det ikke tilstrækkeligt simpelthen at bundte en række i øvrigt isolerede specialstudier. Her må der komparationer til mellem de forskellige hovedområder, som kan bidrage til begrebsdannelsen. Fx kunne Liveranis observationer vedrørende forskellene mellem en paladsdomineret bronzealder og en mere funktionsmæssigt differentieret jernalder i Mellemøsten have været fuldt op med nogle betragtninger over forbindelser til udviklingen i den græsk-romerske oldtid. Ligeledes havde det været interessant at reflektere over lighederne mellem Lo Cascios ovennævnte artikel og påpegningen af betydningen af kommercielle agenter i den mellemøstlige oldtids store politiske household. Tanken om at bringe den mellemøstlige oldtid i dialog med den klassisk mediterrane er åbenlyst rigtig. Men erfaringsmæssigt er det ikke nok simpelthen at bringe en række forskellige specialister sammen i det samme lokale. Her vil de som regel ende med at tale om hver deres område. Nogen må påtage sig ansvaret for at syntetisere de fremlagte analyser og sætte dem i forhold til hinanden. Først derigennem vil analyserne blive rigtigt interessante og virke inspirerende på tværs af de forskellige sammenbragte discipliner og endog uden for en snæver oldtidskreds. Forholdet mellem den mellemøstlige oldtids økonomier og den græsk-romerske antik er et af de spørgsmål, der er ved at være modent til en tværkulturel behandling.

Peter Fibiger Bang

ERIK ULSIG: *Århusundersøgelsen* – under Det nordiske Ødegårdsprojekt. Indeholder også: *Ødegårdene: En datering*. Aarhus Universitetsforlag 2004. 125 sider. 178 kr. ISBN 87-7934-101-2.

Når en velrenommeret emeritus udgiver en bog, er det naturligvis beklageligt, at der skal gå to år, før den bliver anmeldt i *Historisk Tidsskrift*. Men før vi får alt for dårlig samvittighed, kan vi jo erindre os, at *Århusundersøgelsen* er et resultat af Det nordiske Ødegårdsprojekt, som blev etableret i 1969 og »afsluttet« i 1981... En række af ødegårdspublikationerne kom dog først i slut-80'erne, og da Erik Ulsig netop lagde sine undersøgelser fra sig i denne periode, har han først nu fået tid til at færdigredigere undersøgelserne fra den nørrejske arbejdsgruppe. Til undersøgelserne fra 1977 er tilføjet en mindre afhandling, *Ødegårdene: En datering*, skrevet i 2002, som opsummerer og afrunder forfatterens opfattelse af ødegårdsproblemstillingerne.

Det nordiske Ødegårdsprojekt blev oprettet som et fællesnordisk og tværfagligt forskningsprojekt med deltagelse af bl.a. historikere, arkæologer, geografer og stednavneforskere. Målet var at søge forklaringer på den store forekomst af øde gårde i middelalderen. Mens nogle argumenterede/argumenterer for, at ødegårdene skyldtes en agrarkrise og en efterfølgende omlægning af landbruget, har andre lagt vægt på pestepidemierne omkring 1350. Nært beslægtet hermed er naturligvis spørgsmålene om omfanget af – og tidspunktet for fremkomsten af ødegårdene.

Ulsigs undersøgelser koncentrerer sig om den del af Århus-egnen, som indgik i Århus Domkapitels Kannikebords jordebog fra omkring 1315. Den fyldige